

PAPER DETAILS

TITLE: Üstün Yetenekli Öğrencilerin Aday Gösterme Sürecinde Öğretmen Gözlem Puanlarının TKT 7-11 ve WISC-R Puanlarını Yordayıcılık Gücünün İncelenmesi

AUTHORS: Ali SİCAK

PAGES: 7-12

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/516503>

Üstün Yetenekli Öğrencilerin Aday Gösterme Sürecinde Öğretmen Gözlem Puanlarının TKT 7-11 ve WISC-R Puanlarını Yordayıcılık Gücünün İncelenmesi¹

Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi 1(1) 7-12
© JGEDC 2014
http://jgedc.org
DOI: 10.18200/JGEDC.2014110881



Ali SICAK²

Makale Alış: 04 Kasım 2014

Makale Kabul: 27 Kasım 2014

Özet

Üstün zekâlı/yetenekli çocukların tanınması süreci üzerinde en çok durulan ve tartışılan konular arasındadır. Türkiye’de üstün yeteneklilerin eğitimi için uygulanan Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM) modelinde üstün yeteneklilerin belirlenmesi 3 aşamalı tanılama modeliyle olmaktadır. Üstün Yetenekli Öğrenci Gözlem Formları, Temel Kabiliyetler Testi (TKT 7-11) ve WISC-R Zeka testi tanılama sürecinde kullanılan tanılama araçlarıdır. Bu çalışmada sınıf öğretmenlerinin gözlem formları ile aday gösterdikleri öğrencilere ilişkin verilen puanların, TKT 7-11 testi ve WISC-R zeka testi puanlarını yordama gücü incelenmiştir. Gözlem formu puanlarının her iki testi yordama güçleri düşük çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler

üstün yetenekli öğrenciler, tanılama, aday gösterme, regresyon

Zekâ, yaratıcılık, sanat, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda yaşıtlarına göre yüksek düzeyde performans gösterdiği uzmanlar tarafından belirlenen üstün yetenekli çocuklar (Bilim ve Sanat Merkezi Yönergesi, 2007) tarih boyunca toplumlar için önemli olmuşlardır. Armağanlı çocuklar olarak da nitelendirilen üstün yeteneklilerin tespiti ve eğitimi konusunda ülkemizdeki uygulamalar 1960’lı yıllarla birlikte başlamaktadır. Üstün yeteneklilerle ilgili ilk uygulama 1960’lı yıllarda Ankara’da özel sınıflar ve türdeş yetenek sınıfları uygulamaları ile başlamıştır. Özel sınıf denemesi, çevre okullardan seçilen ve IQ düzeyleri 125 ve üstü olan öğrencilerin bir ilkokul bünyesinde toplanmasıyla oluşturulmuş ve zenginleştirilmiş program uygulanmıştır. Türdeş okullar uygulaması da aynı dönemde Ankara’da başlatılmış, kısa süre sonra sona erdirilmiştir (Davashgil, 2000).

1964 yılında matematik ve fen bilimleri alanında özel yetenekleri bulunan gençlerin bilim adamı ve araştırmacı olarak yetiştirilmesi amacıyla açılan Ankara Fen Lisesi ile birlikte fen liseleri uygulamaları başlamıştır. 1980’li yıllardan sonra açılmaya başlanan Anadolu liseleri ve süper lise uygulamaları da üstün yetenekli bireylerin eğitime yönelik uygulamalardır. 1990’lı yıllarla birlikte Milli Eğitim Bakanlığı’nın dışında üstün yeteneklilerin eğitiminde özel sektör girişimleri de göze çarpmaktadır. Ortaokul ve lise düzeyindeki üstün yetenekli öğrencilerin eğitime dayalı eğitim veren İnanc Koleji ve okulöncesi düzeyden başlayarak üstün yetenekli bireylere eğitim veren Yeni Ufuklar Koleji, üstün yeteneklilerin eğitiminde uygulanan iki özel sektör denemesidir (Davashgil & Leana, 2004).

Tarihimizde üstün ve özel yetenekli bireylerle ilgili önemli çalışmalar olmuştur. Ancak yakın tarihimizde yapılan uygulamalar yeterli düzeyde etkili olamamıştır. Bir süre ihmal edilen bu alana ilişkin ilk sistemli yaklaşım, ülkemizin mevcut ekonomik, sosyal, kültürel ve eğitim şartları dikkate alınarak daha fazla sayıda

¹ Bu çalışma 10. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu’nda sunulan bildirinin genişletilmiş halidir.

² Yrd. Doç. Dr., Bülent Ecevit Üniversitesi, Eğitim Programları ve Öğretimi Anabilim Dalı, Zonguldak, Türkiye,

E-mail: alisicak@gmail.com

üstün yetenekli çocuğa en uygun modelle ulaşılabilmesi için farklı ülkelerde uygulanan modeller incelenmiş, uygulanabilirlikleri tartışılmış ve ülkemizin şartlarına uygun olarak başlangıçta “ek ders uygulama okulu” daha sonra da Bilim ve Sanat Merkezi olarak adlandırılan proje başlatılmış ve Bilim ve Sanat Merkezleri’nin kuruluşu gündeme gelmiştir (Dönmez, 2004). 1996 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün “İlköğretim Çağı Öğrencilerinin Özel Yeteneklerini Geliştirme” projesi ile başlayan çalışmalar sürmüştür ve Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde Bilim ve Sanat Merkezleri oluşturulmuştur. Bugün sayıları itibarıyla 55 ilde 61’e ulaşmıştır. 2009-2010 eğitim öğretim yılı itibarıyla 6942 kayıtlı öğrenci Bilim ve Sanat Merkezlerine devam etmektedir (Üstün Zekalıların/Yeteneklilerin Eğitimi Çalıştayı, 2010, s.13). Bilim ve Sanat Merkezleri, okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki üstün yetenekli çocuk/öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak üzere açılan özel eğitim kurumlarıdır (Bilim ve Sanat Merkezi Yönergesi, 2007).

Bilim ve Sanat Merkezi modelinde üstün yetenekli çocuklar, temel eğitime dayalı bilgileri yaşıtlarıyla birlikte devam ettikleri okullarından almakta, Bilim ve Sanat Merkezleri’nde üstün oldukları bilim ve sanat alanında, diğer okullardan gelen benzer arkadaşları ve alan öğretmenleri ile çalışma fırsatı bulmaktadırlar. Bu anlamda bu modelin en önemli avantajlarından biri üstün yetenekli çocukların kendi okullarında akranlarından, arkadaşlarından soyutlanmadan ileride toplum adına yapacakları çalışmalarda, toplum bireylerini zihinsel, sosyal, kültürel ve duygusal açıdan tanıyabilme olanağına sahiptirler (Dönmez, 2004). Toplumu yönlendirecek olan bu bireylerin toplumdaki kopuk olmadan yetiştirilmeleri modelin sunduğu en önemli katkılardan biri olarak görülebilir.

Armağanlı çocuklar olarak da nitelendirilen bu çocukların tespiti ve eğitimi için çok farklı uygulamalar bulunmaktadır. Bilim ve Sanat Merkezlerine öğrenci seçimi üç aşamada gerçekleşmektedir. Bilim ve Sanat Merkezlerine öğrenci seçiminin ilk aşamasını sınıf öğretmenlerinin doldurduğu “İlköğretim Çağı Öğretmen Gözlem Formu” oluşturmaktadır. Gözlem formlarına göre üstün yetenekli tanınması için önerilen öğrenciler, tanılama sürecinin ikinci basamağı olan Temel Kabiliyetler Testine (TKT 7-11), burada başarı gösterenler üçüncü basamağı olan WISC-R zeka testine girmektedirler.

Bilim ve Sanat Merkezlerine üstün yetenekli öğrenciler, okulöncesi eğitim çağındaki çocuklar için veliler veya okul öncesi eğitim kurumları öğretmenlerince, ilköğretim çağı öğrencileri için örgün eğitim kurumu sınıf ve şube öğretmenlerince, ortaöğretim öğrencileri için sınıf rehber öğretmenlerince aday gösterilir. Aday gösterilecek okulöncesi, ilköğretim, ortaöğretim çağındaki öğrenciler her ekim ayı içerisinde Bakanlıkça hazırlanan gözlem formları il ve ilçelerdeki okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına Bilim ve Sanat Merkezi tarafından gönderilir. Okulöncesi çağıda olup, herhangi bir okulöncesi kurumuna devam etmeyen 3-6 yaş arası öğrencilerin gözlem formları velilerince, herhangi bir okulöncesi eğitim kurumuna devam eden öğrencilerin gözlem formları öğretmenleri ya da velilerince, ilkokul 1-4. sınıf öğrencilerin gözlem formları sınıf öğretmenleri ve ortaokul 5-8. sınıf öğrencilerinin gözlem formları şube rehber öğretmenleri tarafından doldurulur.

Thurstone Temel Kabiliyetler Testi (TKT), Thurstone’nun “faktör analizi” yöntemi ile “zihinsel yetenekler” üzerinde yaptığı çalışmaların ürünüdür. Testler yaşlara göre “TKT 5-7”, “TKT 7-11” ve “TKT 11-17” olmak üzere üç grup halindedir. İlk uygulama 1941 de TKT 11-17 ile başlamış ve daha sonra diğer takımları geliştirmiştir. TKT test çalışmaları halen Rehberlik Araştırma Merkezlerinde kullanılmaktadır. Bu testin yapı geçerliği ile ilgili çalışmalar da yapılmıştır (Atılgan, 2005) Bu testler hem okuma yazma bilene hem de bilmeyene uygulanabilmektedir. Zihinsel olarak geri olan çocukların taranmasında kullanılmakla birlikte üstün yeteneklilerin belirlenmesinde grup testi olarak da kullanılmaktadır. Bu test Thurstone’nun Temel Kabiliyetler Kuramına göre hazırlanmıştır. Kelimeler, resimler, yer kavramı, kelime gruplaması, şekil gruplaması, ayırt etme, hesap alt testi şeklinde 7 alt ölçekten oluşmaktadır (Özguven, 1994, s. 228).

Wechsler Zeka Ölçekleri ilk olarak yetişkinler için hazırlanmıştır. 10-60 yaş arası bireylere uygulanmak üzere geliştirilmiştir. Daha sonra üç takım halinde geliştirilen ölçekler, Wechsler Yetişkinler Zeka Ölçeği (WAIS), Wechsler Çocuklar Zeka Ölçeği (WISC) ve Wechsler Okul ve Okulöncesi Zeka Testi (WPPSI) olarak düzenlenmiştir. Üç zekâ testi de Sözel test ve Performans testlerinden oluşmaktadır. Weschler Çocuklar Zeka Ölçeği (WISC), “Weschler Intelligence Scale of Children” kelimelerinin ilk harflerinin sembolü olarak bilinmektedir ve 1949 yılında 6-16 yıl on bir aylık dönemdeki çocukların zeka seviyelerini ölçmek için hazırlanmış ve 1974 de revizyondan geçirilerek WISC-R adını almıştır (Özguven, 1994, s.208-211).

WISC-R 1974 de revizyondan geçirildikten sonra 6 yaş ile 16 yaş 11 ay 30 gün arasındaki çocukların zeka düzeylerini ölçmede kullanılmaktadır. Revizyonda WISC-R ’ın yapısı büyük ölçüde aynı kalmış ve zaman içinde değişikliğe uğramış maddelerle ayırt ediciliği düşük olduğu anlaşılan maddelerin yerlerine yeni

maddeler konulmuştur. WISC-R 12 alt ölçekten oluşmaktadır. İki tanesi yedek olarak kullanılmakta 10 ölçek üzerinde puanlama yapılmaktadır. Sözel Testler boyutunda, genel bilgi, kavrayış, aritmetik, benzerlikler, kelime hazinesi, ve sayı tekrarı (yedek) bulunmaktadır. Performans Testler boyutunda resimleri tamamlama, blok desenleri yapma, resimleri düzenleme, parçaları birleştirme, kodlama, labirentler (yedek) bulunmaktadır. Alt ölçeklerdeki sorular düzeyine göre sıralanmıştır. WISC-R Genel zeka bölümü, sözel zeka bölümü ve performans zeka bölümü olarak üç ölçü vermektedir. WISC-R 'ın geçerliliği ve güvenilirliğine ilişkin çalışmalarda testi yarılama yöntemi ile elde edilen güvenilirlik katsayıları 0.90 ile 0.96 arasında değişmektedir. Test tekrar test yöntemi ile güvenilirlik belirlemede bu değer biraz daha düşük çıkmıştır. WISC-R 'ın alt ölçeklerine ilişkin güvenilirlik katsayıları 0.60 ve 0.80 arasında değişmektedir. WISC-R geçerliliği için yapılan benzer ölçekler geçerlilik katsayısı (Stanford-Binet) 0.60 ile 0.70 arasında değişmektedir (Özgüven, 1994, s.210-217).

Sınıf öğretmenleri tarafından doldurulan gözlem formları üstün yetenekli/zekâlı çocukların belirlenmesi sürecinde ilk basamağı oluşturması nedeniyle önemlidir. Sınıf öğretmenlerinin üstün yeteneklileri belirlemedeki başarısı, onların üstün yetenekli/zekâlı çocukların özellikleri hakkında bilgi sahibi olmaları ile doğru orantılıdır. Özsoy (1998, s.134) üstün yetenekli öğrencilerin belirlenmesinde aday gösterme, aile geçmişi ve çocuk gelişimini dikkate alma, arkadaş belirlemeleri, öğrenci envanterleri, iş ve başarılarının dikkate alınması ve tarama testlerinin kullanılması gibi değişik uygulamaların olduğunu, bu noktada öğretmen kanaati ve gözlemlerinin önemli olduğunu vurgulamaktadır. Özellikle çok üstün olan, yeteneği her fırsatta açığa vuran öğrencileri öğretmenlerin daha az yanılma ile belirleyebildiklerini ancak duygusal problemi olan ve düşük verimli üstün yetenekli öğrencilerin öğretmenlerin gözünden kaçabildiğini belirtilmektedir. Öğretmenlerin tanılamaya özen gösterdiğinde taramalar için çok yararlı bir kaynak olacağı ifade edilmektedir.

Cutts ve Moseley (2001, s.50-53) sınıf öğretmenlerinin üstün yeteneklileri keşfetmede şanslı olduklarını ifade etmektedir. Birçok okulöncesi ve ilköğretim kurumunda rehber öğretmen ve psikolog olmadığından dolayı sınıf öğretmenlerinin kendi öğrencilerinin potansiyeline uygun çalışıp çalışmadığı konusunda son karar verecek kişiler olarak görülmektedir. Bunun için yeterli zamana sahip kişiler olarak belirtilmektedir. Ayrıca üstün yeteneklilerin erken dönemde belirlenmesi de bu noktada önemlidir. Üstün yetenekli bir çocuğun eğitimi şansa bırakılır ve yalnızca küçük bir zaman dilimi ayrılırsa ve eğer her yıl normal başarı düzeyinin atında bir düzeyden eğitime başlatılırsa onun dezavantajlı hatta – göreceli olarak – kusurlu bir şekilde gelişimine çanak tutulduğunu belirtmektedir. Üstün yetenekli çocukları erken yaşta tanılamamanın önemini şu şekilde açıklar. Eğer üstün yetenekli öğrenciniz varsa ve onlara layık oldukları, gereken ilgiyi göstermemekle, hâlihazırda sınıfa, daha sonraları belki tüm dünyaya verebilecekleri erdemi kaçırmamış olacaksınız.

Bu çalışmanın amacı, Bilim ve Sanat Merkezlerine öğrenci seçiminde ve üstün yetenekli/zekâlı öğrenci tanılamasında Türkiye’de uygulanmakta olan 3’lü belirleme modelinde,

- Üstün yetenekli çocukların belirlenmesinde sınıf öğretmenlerinin kullandıkları Öğretmen Gözlem Formlarının Temel Kabiliyetler Testi (TKT 7-11) puanlarını yordamakta mıdır?
- Üstün yetenekli çocukların belirlenmesinde Öğretmen Gözlem Formlarının, WISC-R zekâ testi puanlarını yordamakta mıdır?
- Üstün yetenekli çocukların belirlenmesinde kullanılan Temel Kabiliyetler Testi (TKT 7-11) puanları, WISC-R zeka testi puanlarını yordamakta mıdır? sorularına cevap aranmaktadır.

Yöntem

Bu çalışmada (2011 yılından itibaren 4. sınıftaki öğrencileri için yapılmaya başlanmıştır) 2. ve 3. sınıfta sınıf öğretmenleri tarafından üstün yetenekli olarak önerilen öğrencilerin “Öğretmen Gözlem Formu”ndan aldıkları puanların, Temel Kabiliyetler Testi (TKT 7-11 Grup testi) ve WISC-R Zeka Testinden aldıkları puanları yordama durumu incelenmektedir. Araştırma, 2009-2010 eğitim öğretim yılında Türkiye’nin orta gelişmişlik düzeyinde bir ilindeki sınıf öğretmenleri tarafından üstün yetenekli olarak önerilen ve Bilim ve Sanat Merkezleri tanılama sürecine katılan 2. ve 3. sınıfa devam eden 613 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Araştırmada veriler Bilim ve Sanat Merkezine öğrenci seçiminde, Bilim ve Sanat Merkezi yönergesindeki üstün yeteneklileri belirlemeye yönelik “Öğretmen Gözlem Formu”, Türkiye’deki Bilim ve Sanat Merkezlerine öğrenci seçiminde kullanılan Temel Kabiliyetler Testi ve WISC-R testi sonuçlarından elde edilmiştir. Sınıf öğretmenlerinin önerdikleri öğrencilere yönelik “İlköğretim çağı öğretmen gözlem formu” 49 maddeden oluşmakta ve 4’lü derecelendirilmiştir. Bu formdan elde edilen veriler puana çevrilmiş ve TKT 7-11 ve WISC- R puanları arasındaki ilişkisi incelenmiştir. Öğrencilerin gözlem formundan aldıkları

puanların Temel Kabiliyetler Testi ve WISC-R testi puanlarını açıklama gücünü ortaya koyabilmek regresyon analizi yapılmıştır. Regresyon analizi ile bağımsız değişkenin bağımlı değişkende gözlenen değişmeyi ne kadar açıkladığı ve anlamlı bir şekilde yordama durumu incelenmektedir. Regresyon analizi için bazı temel varsayımların oluşması gerekmektedir. Bunlar veri sayısının fazla olması, veri gruplarının eşit aralıklı ölçekte bulunması, verilerin sürekli olması ve normal dağılım göstermesidir. 613 öğrenci üzerinde gerçekleştirilen çalışmadaki veriler normal dağılıma yakın değerler olduğu görülmüştür. Ayrıca dağılımın doğrusal olup olmadığını belirlemek için saçılma diyagramında dağılımın doğrusal olduğu görülmüştür. Dağılımın normal olması da bunun belirleyicisi kabul edilebilir. Verilerin analizinde SPSS 16.0 kullanılmıştır.

Bulgular ve Tartışma

Bu çalışma Bilim ve Sanat Merkezlerine öğrenci seçiminde kullanılan üçlü belirleme modelinin ilk aşaması olan Öğretmen Gözlem Formunun, ikinci aşama olan Temel Kabiliyetler Testi TKT 7-11 ve WISC-R Testi puanlarını açıklama gücünün belirlenmesini amaçlamaktadır. 2. ve 3. sınıf düzeyindeki öğrencilerin öğretmenleri tarafından doldurulup aday gösterilen öğrencilerin 2. aşama olarak Temel Kabiliyetler Testinde (TKT 7-11), her alt testte kendi yaş grubunun %70' inin üzerinde puan olarak başarılı olanların 3. aşama olan WISC-R testine girmeleri ve Genel Zeka Bölümü olarak 130 ve üzeri puan alanların üstün yetenekli olarak belirlenmesinde öğretmen gözlem formlarının ne derece başarılı olduğunu belirlemek amacıyla yapılmıştır. Çalışmada bu amaçla basit doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır.

Bilim ve Sanat Merkezi'ne öğrenci seçiminde üstün yeteneklilerin belirlenmesinde kullanılan Gözlem Formu Puanlarının, Temel Kabiliyetler Testi (TKT 7-11) puanlarını yordama gücüne ilişkin regresyon analizi aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1. Gözlem formu puanları ve TKT -11 testi puanları arasındaki regresyon analizi tablosu

Yordama gücü	Açıklanan Varyans	F	p
,247a	,061	39,577	,000a

Tablo 1 de öğretmen gözlem formu puanları ile Temel Kabiliyetler Testi (TKT 7-11) puanları arasındaki ilişkiye dönük regresyon analizi verilmektedir. Buna göre Gözlem Formu puanlarının, TKT-11 testi puanlarının anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmektedir ($R=0.061$, $F=39.577$, $p<0.05$). Bu sonuca göre bağımlı değişkendeki % 3.7' lik değişim, modele dâhil ettiğimiz bağımsız değişken (gözlem formu puanları) tarafından açıklanmaktadır. Diğer bir ifadeyle Temel Kabiliyetler Testi puanlarının % 3.7' lik kısmı gözlem puanlarındaki değişimler tarafından açıklanmaktadır.

Bilim ve Sanat Merkezi'ne üstün yeteneklilerin belirlenmesinde kullanılan Gözlem Formu Puanlarının, WISC-R puanlarını yordama gücüne ilişkin regresyon analizi aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2. Gözlem formu puanları ve WISC-R testi puanları arasındaki regresyon analizi tablosu

Yordama gücü	Açıklanan Varyans	F	p
,159a	,025	5,522	,020a

Tablo 2 de öğretmen gözlem formu puanlarının WISC-R testi puanları arasındaki ilişkiye dönük regresyon analizi verilmektedir. Buna göre Gözlem Formu puanlarının, WISC-R testi puanlarının anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmektedir ($R=0.025$, $F=5.522$, $p<0.05$). Bu sonuca göre bağımlı değişkendeki % 0.6' lık değişim, modele dâhil ettiğimiz bağımsız değişken tarafından açıklanmaktadır. Diğer bir ifadeyle Temel Kabiliyetler Testi puanlarının % 0.6' lık kısmı gözlem puanlarındaki değişimler tarafından açıklanmaktadır. Bu durum Radich (1981; Aktaran; Dağhoğlu, 1995, s.61) yaptığı araştırma ile benzer durum ortaya koymaktadır. Radich yaptığı çalışmada öğrencilerin gözlem formlarından elde ettikleri puanlarla, WISC-R puanları arasında (zeka bölümleri) anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Bilim ve Sanat Merkezi'ne üstün yeteneklilerin belirlenmesinde kullanılan Temel Kabiliyetler Testi (TKT 7-11) puanlarının, WISC-R puanlarını yordama gücüne ilişkin regresyon analizi Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. TKT 7-11 testi puanları ve WISC-R testi puanları arasındaki regresyon analizi tablosu

Yordama gücü	Açıklanan Varyans	F	p
,320a	,103	24,254	,000a

Yukarıda tabloda TKT 7-11 testi puanlarının, WISC-R testi puanları arasındaki ilişkiye dönük regresyon analizi verilmektedir. Buna göre TKT 7-11 puanlarının, WISC-R testi puanlarının anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmektedir ($R=0.103$, $F=24.254$, $p<0.05$). Bu sonuca göre bağımlı değişkendeki % 1.0'luk değişim, modele dahil ettiğimiz bağımsız değişken tarafından açıklanmaktadır. Diğer bir ifadeyle

WISC-R testi puanlarının % 1.0' lık kısmı Temel Kabiliyetler Testi puanlarındaki değişimler tarafından açıklanmaktadır.

Bildiren ve Uzun (2007, s.31) üstün yeteneklilerin belirlenmesine yönelik bir tanılama yönteminin kullanılabilirliğinin incelenmesi çalışmasında TEVİTÖL (Türk Eğitim Vakfı İnanç Türkeş Lisesi)'de tanılama çalışmaları kapsamında 45 kız, 49 erkek öğrenci üzerinde yaptıkları çalışmada WISC- R zeka testi, progresif matrisler testi ve performans değerlendirmesi uygulanmış ve WISC-R puanlarıyla progresif matrisler testi puanlarının anlamlı düzeyde farklılaştığı, performans değerlendirmesi puanlarının ise farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Üstün yeteneklilerin eğitiminde Bilim ve Sanat Merkezleri önemli bir role sahiptir. Bilim ve Sanat Merkezlerine devam eden üstün yeteneklilerin belirlenmesi süreci, sağlıklı bir tanılama yapılabilmesi açısından da önemlidir. Ülkemizde üstün yeteneklilerin belirlenmesinde kullanılan üçlü belirleme modelinde ilk aşama olan sınıf öğretmeni gözlem formunun ne derece belirleyici olduğunu belirlemeye yönelik olan bu çalışmada;

- Sınıf öğretmenlerinin kullandıkları Öğretmen Gözlem Formları puanları ile Temel Kabiliyetler Testi puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunurken, gözlem formu puanlarının Temel Kabiliyetler Testi puanlarını açıklama güçlerinin düşük olduğu görülmüştür.
- Öğretmen Gözlem Formu puanları ile üstün yeteneklileri belirlemede üçüncü aşama olan WISC-R testi puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Gözlem Formu puanlarının WISC-R testi puanlarını açıklama güçlerinin düşük olduğu görülmüştür.
- Temel Kabiliyetler Testi puanları ile WISC-R Testi puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunurken, TKT puanlarının, WISC-R puanlarını açıklama gücünün düşük olduğu görülmüştür.

Tüm bu sonuçlar, sınıf öğretmenleri tarafından gerçekleştirilen aday gösterme sürecinin çok da sağlıklı olarak gerçekleştirilmediğini ortaya koymuş olabilir. Gözlem formu puanlarının TKT 7-11 ve WISC-R puanlarının düşük yordayıcısı olarak bulunması bu görüşü destekler niteliktedir. Öğretmenlerin üstün zekalılık kavramı ve üstün yetenekliler hakkındaki sınırlı bilgileri doğru aday göstermelerinde başarısız olmalarına neden olmaktadır (Akar ve Şengil-Akar, 2012). Öğretmenlerin üstün yetenekliler hakkındaki yetersizlikleri ve bunun sonucunda tanılamadaki sorunlar sadece Türkiye'ye özgü olmayıp başka ülkelerde de görülmektedir (Neber, 2004; Neumeister et al., 2007). Öğretmenlerin doğru aday gösterebilme durumları düşük orandadır (Gear, 1976; Dağlıoğlu, 1995). Akar ve Uluman (2013) yaptıkları çalışmada sınıf öğretmenlerinin tarafından aday gösterilen toplam öğrencilerin %14,5'inin TKT aşamasını geçtiğini; TKT 7-11 testini geçenlerin %2,9' unun ise WISC-R aşamasını geçerek üstün yetenekli olarak tanılandıklarını belirlemiştir. Bu çalışmada sınıf öğretmenlerinin doğru aday gösterme oranı %18 olarak bulunmuştur. Bu düşük oran araştırma bulgularıyla paralellik oluşturmaktadır.

Bu sonuçlar ışığında şu öneriler getirilebilir;

- Ülkemizde sınıf öğretmenleri üstün yeteneklilerin eğitimi ve belirlenmesi konusunda gerek hizmet öncesi gerekse göreve başladıklarında hizmetiçi eğitim yoluyla yeterli eğitimi almamaktadırlar. Üstün yeteneklileri belirlemede ilk aşama olan sınıf öğretmeni gözlemlerinin sağlıklı bir biçimde yapılması için üstün yeteneklilerle ilgili yeterli düzeyde bilgi sahibi olmaları gerekmektedir. Bu noktada gerek eğitim fakültelerinde hizmet öncesi dönemde bulunan öğretmen adaylarına gerekse göreve başlamış öğretmenlere üstün yeteneklilerin özellikleri, belirlenmesi ve eğitimi konusunda yeterli bilgi verilmelidir. Üstün yeteneklilerin ülke geleceği için önemi dikkate alındığında, bu önemli bir gerekliliktir.
- Temel Kabiliyetler Testi ve WISC-R Testi, uluslararası düzeyde kullanılan ölçekler olmakla birlikte Temel Kabiliyetler Testi puanlarının WISC-R puanlarını belirlemede açıklayıcılığının düşük olduğu görülmüştür. Bu durum benzer çalışmaları da desteklemektedir. Bu noktada bu testlerin güncellenmesi, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasının tekrarlanması yararlı olacaktır. Ayrıca üstün yeteneklilerin belirlenmesinde farklı modeller üzerinde de çalışmalar yapılmalıdır.
- Öğretmen gözlem formu puanlarının Temel Kabiliyetler Testi puanları ve WISC-R puanlarını yordama gücünün düşük çıkması sınıf öğretmenlerinin gözlem sürecini etkili bir şekilde yapamadığının bir göstergesi kabul edilebilir. Bu noktada tanılamamanın öğretmen gözlem sürecine bırakılmadan tanılama yapılan sınıf düzeyinde bütün öğrencilerin temel kabiliyetler testine girmesi sağlanarak burada başarılı olan öğrenciler için bireysel tanılamaya gidilebilir.

Kaynaklar

- Akar, İ., & Şengil-Akar Ş. (2012). İlköğretim okullarında görev yapmakta olan öğretmenlerin üstün yetenek kavramı hakkındaki görüşleri. *Kastamonu Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(2), 423-436.
- Akar, İ., & Uluman, M., (2013). Sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencileri doğru aday gösterme durumları. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 199-212.
- Atılğan, H., (2005). Türkçeye uyarlanmış Temel Kabiliyetler Testi'nin (TKT) 7-11 yapı geçerliği. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 3(24), 57-72.
- Bildiren A. ve Uzun, M. (2007). Üstün Yeteneklilerin Belirlenmesine Yönelik Bir Tanılama Yönteminin Kullanılabilirliğinin İncelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22. sayı 31-39
- Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi, (2007). *MEB Tebliğler Dergisi*. 2593. sayı
- Cutts N., & Nicholas Moseley. (2004). Teaching the Bright and Gifted. İ. Ersevım (Çev). İstanbul: Özgür.
- Dağlıoğlu, H. E. (1995). *İlkokul 2.-5. sınıflara devam eden çocuklar arasında üstün yetenekli olanların belirlenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Davashgil, Ü., & LEANA, M.Z. (2004). *Üstün Zekâlıların Eğitimi Projesi. I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Bildiriler Kitabı*. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Davashgil, Ü., (2000). *Üstün ve Özel Yetenekli Çocuklara İlişkin Alt Komisyonu. 1. İstanbul Çocuk Kurultayı, İstanbul Çocuk Raporu*. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Dönmez, N. B. (2004). *Bilim ve Sanat Merkezleri'nin Kuruluşu ve işleyişinde Yapılması Gereken Düzenlemeler. Üstün zekâlıların eğitimi projesi. I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Bildiriler Kitabı*. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Gear, G. H. (1976). Accuracy of teacher judgement in identifying intellectually gifted children: a review of the literature. *Gifted Child Quarterly*, 20, 478-90.
- Neber, H. (2004). Teacher identification of students for gifted programs: nominations to a summer school highly-gifted students. *Psychology Science*, 46 (3), 348 – 362.
- Neumeister, K. L. S., Adams, C. M., Pierce, R. L., Cassady, J. C., & Dixon, F. A. (2007). Fourth-grade teachers' perceptions of giftedness: Implications for identifying and serving diverse gifted students. *Journal for the Education of the Gifted*, 30 (4), 479 - 499.
- Özguven, İ. E. (1994). *Psikolojik Testler*. Ankara: Pdrem.
- Özsoy, Y., Özyürek M. & Eripek, S. (1998). *Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Özel Eğitime Giriş*. 10. Baskı. Ankara: Karatepe
- Üstün Zekâlıların / Yeteneklilerin Eğitimi Çalıştayı - Hazırlık Dokümanı. (2010). *MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü*. Ankara.